

Wyrok z dnia 25 maja 2010 r.

I UK 8/10

Osobowa spółka jawna, do której wkład na pokrycie udziałów w postaci swojego przedsiębiorstwa wniosła osoba fizyczna, zachowuje prawo do opłacania składek na ubezpieczenie wypadkowe według stopy procentowej obowiązującej tę osobę fizyczną, jeżeli nie ustalono zmiany okoliczności, o których mowa w art. 28, art. 29 i art. 30 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 ze zm.).

Przewodniczący SSN Romualda Spyt, Sędziowie SN: Małgorzata Gersdorf, Zbigniew Myszka (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 25 maja 2010 r. sprawy z odwołania Przedsiębiorstwa Budowlano-Usługowego „B.” Andrzej B. i Wspólnicy Spółka jawna w B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o wysokość składki na ubezpieczenie wypadkowe, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 6 października 2009 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną i zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w B. na rzecz Przedsiębiorstwa Budowlano-Usługowego „B.” Andrzej B. i Wspólnicy Spółki Jawnej w B. kwotę 1.200 zł (jeden tysiąc dwieście) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 6 października 2009 r. oddalił w punkcie I wyroku apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w B. od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 15 czerwca 2009 r. zmieniającego decyzję organu rentowego z dnia 28 maja 2008 r., podwyższającą wnioskodawcy -

Przedsiębiorstwu Budowlano-Uslugowemu B. Andrzej B. i Wspólnicy spółce jawnej w B. stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe o 50% w okresie od dnia 1 kwietnia 2007 r. do dnia 31 marca 2008 r. i ustalającego, że w okresie od dnia 1 września 2007 r. do dnia 31 marca 2008 r. wnioskodawca powinien opłacać składkę na ubezpieczenie wypadkowe przy zastosowaniu stopy procentowej wynoszącej 1,60%, a także zasądzać od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kwotę 4.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, oraz w punkcie II zasądził od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

W sprawie tej ustalono, że Andrzej B. prowadził działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo Budowlano-Uslugowe B. i zatrudniał pracowników, odprowadzając należne składki na ubezpieczenie społeczne. Z dniem 31 sierpnia 2007 r. przedsiębiorstwo to zostało wniesione jako wkład niepieniężny do spółki jawnej - Przedsiębiorstwa Budowlano - Uslugowego B. Andrzej B. i Wspólnicy spółka jawna - na zasadzie art. 55¹ i 55² k.c. W ten sposób wszystkie składniki majątkowe dotychczasowego pracodawcy zostały przeniesione na spółkę jawną, a jego pracownicy zostali przejęci w trybie art. 23¹ k.p. W dniu 1 września 2007 r. spółka zgłosiła do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przejęcie pracowników. W wyniku następstwa prawnego, spółka jawna płaciła składki w wysokości ustalonej dla swojego poprzednika prawnego - 1,60% i złożyła odpowiednie formularze za rok 2007.

Decyzją z dnia 28 maja 2008 r., wydaną na podstawie art. 28 ust. 4 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199, poz. 1673 ze zm., zwanej dalej ustawą wypadkową), organ ubezpieczeń społecznych podwyższył wnioskodawcy stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe o 50% w okresie od dnia 1 kwietnia 2007 r. do dnia 31 marca 2008 r., uznając, że spółka w tym okresie rozliczała składki na ubezpieczenie wypadkowe w nieprawidłowej wysokości (przy zastosowaniu stopy procentowej 1,6%), podczas gdy stopa ta w roku składkowym obejmującym okres rozliczenia od dnia 1 kwietnia 2007 r. do dnia 31 marca 2008 r. wynosi 2,00% podstawy jej wymiaru.

Rozpoznając odwołanie wnioskodawcy, Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 19 września 2008 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że stopa procentowa składki na ubezpieczenie wypadkowe obowiązująca wnioskodawcę jako płatnika składek za okres sporny (okres roku) nie ulegała podwyższeniu o 50%. Po

rozpoznaniu apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny w Białymstoku, wyrokiem z dnia 10 marca 2009 r. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił, iż wnioskodawca w okresie od dnia 1 września 2007 r. do dnia 31 marca 2008 r. powinien opłacać składkę na ubezpieczenie wypadkowe przy zastosowaniu stopy procentowej wynoszącej 1,60%. Zdaniem Sądu, organ rentowy wadliwie wskazał okres powstania zaległości od dnia 1 kwietnia 2007 r. do dnia 31 marca 2008 r. Tymczasem wnioskodawca rozpoczął swoją działalność od dnia 1 września 2007 r., zatem przed tą datą nie obciążały go żadne własne należności. W ocenie Sądu konstrukcja art. 93a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60) opiera się na pochodnym nabyciu pod tytułem ogólnym praw i obowiązków o charakterze podatkowym. Na podstawie art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74, zwanej dalej ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych lub ustawą systemową), ma ona także zastosowanie w sprawach dotyczących składek. Użycie przez ustawodawcę zwrotu „wszelkie” w sposób jednoznaczny wskazuje na sukcesję generalną, a nie singularną.

Apelację organu rentowego od tego wyroku Sąd Apelacyjny uznał za niezasadną. Kwestią sporną w rozpoznawanej sprawie była „możliwość wstąpienia nowopowstałego podmiotu gospodarczego w prawo do opłacania niższej składki na ubezpieczenie wypadkowe, a co za tym idzie sporna była także wysokość składki na ubezpieczenie wypadkowe należna w okresie od dnia 1 kwietnia 2007 r. do dnia 31 marca 2008 r.”. W ocenie Sądu Apelacyjnego, wniesienie przedsiębiorstwa osoby fizycznej do handlowej spółki osobowej i kontynuowanie przez tę osobę działalności gospodarczej jest przekształceniem, o którym mowa w art. 93a § 1 Ordynacji podatkowej. W wyniku takiego przekształcenia występuje „kontynuacja, a nie następstwo prawne, ponieważ tylko sam podmiot podlega zmianie, a nie zamianie na inny podmiot. Skutki przekształcenia jak i następstwa prawnego są jednak tożsame - wstąpienie we wszelkie prawa i obowiązki”. Zakres przejmowanych praw i obowiązków w przypadku przekształcenia podmiotu determinowany jest przez rodzaj tego przekształcenia. Przy przekształceniu spółki osób fizycznych niemającej osobowości prawnej w inną spółkę niemającą osobowości prawnej - sukcesja będzie bardzo szeroka, dlatego Sąd pierwszej instancji prawidłowo uznał, że w sprawie doszło do suk-

cesji generalnej, obejmującej także prawo do ulgi w wysokości opłacanych składek na ubezpieczenie wypadkowe. Oznaczało to, że wnioskodawca zachował prawo do opłacania składki w okresie od dnia 1 września 2007 r. do dnia 31 marca 2008 r.

„przy zastosowaniu stopy procentowej swojego poprzednika prawnego wynoszącej 1,60%”.

W skardze kasacyjnej pełnomocnik organu rentowego zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, w szczególności: 1) art. 15 ust. 2 ustawy systemowej oraz art. 28 ust. 4 w związku z art. 33 ust. 1 ustawy wypadkowej, przez błędną subsumcję i pominięcie, że wnioskodawca w ustalonym w sprawie stanie faktycznym z mocy prawa z dniem 1 września 2007 r. został objęty tymi przepisami; 2) niewłaściwe zastosowanie art. 32 ust. 1 ustawy wypadkowej w związku z art. 93a § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej wskutek przyjęcia, że: a) odesłanie z art. 31 ustawy systemowej do przepisów Ordynacji podatkowej, które dotyczy wyłącznie należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, może dotyczyć także ustalenia właściwej stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe, b) przyjęcie sukcesji w zakresie opłacania składki na ubezpieczenie wypadkowe w oparciu o stopę procentową składki, która jest ustalana indywidualnie i różnicowana w zależności od ustawowo określonych czynników ocenianych odrębnie dla każdego płatnika, przez co z istoty nie podlega obrotowi prawnemu (sukcesji) i godzi w zasadę równego traktowania podmiotów w systemie ubezpieczeń społecznych.

Okolicznością uzasadniającą przyjęcie skargi do rozpoznania jest występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, „czy możliwe jest wyłączenie stosowania przepisów ustawy szczególnej, tj. art. 28 ust. 4 oraz art. 33 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, i w ich miejsce, w zasadzie dla określenia indywidualnej podstawy do ustalenia należnych składek na ubezpieczenie wypadkowe, zastosowanie przepisów innej ustawy, w tym przypadku art. 93a ust. 2 pkt 2 ustawy Ordynacja podatkowa, których odpowiedniego stosowania do ustalania stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe nie przewidują ani przepisy ww. ustawy szczególnej, ani przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych?”. Ponadto istnieje potrzeba wykładni budzących poważne wątpliwości art. 93a ust. 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 22 ust. 2 ustawy systemowej oraz w związku z art. 27 i art. 28 ust. 4 ustawy wypadkowej z uwagi na brak ustalonej linii orzeczniczej w przedmiocie ustalania i różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe. W końcu skarga ka-

sacyjna jest oczywiście uzasadniona, bo zaskarżony wyrok oczywiście narusza prawo i „tym samym prowadzi do uprzywilejowania wnioskodawcy w zakresie ustalania stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe. Zdaniem skarżącego, z brzmienia art. 15 ust. 2 i art. 22 ust. 2 ustawy systemowej oraz art. 28 ust. 4 i art. 33 ust. 1 ustawy wypadkowej wynika, że wolą ustawodawcy było kompleksowe i zupełne uregulowanie kwestii różnicowania stopy procentowej składek na ubezpieczenie wypadkowe w ustawie wypadkowej. Gdyby wolą ustawodawcy było dopuszczenie możliwości odstąpienia od stosowania przepisów rozdziału 4 tej ustawy w określonych stanach faktycznych, np. w przypadku przekształceń formalno-prawnych płatników, to wyraźnie zostałyby to wskazane.

W konsekwencji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i jego zmianę przez oddalenie odwołania wnioskodawcy oraz o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz skarżącego kosztów procesu według norm przepisanych za wszystkie instancje oraz za postępowanie przed Sądem Najwyższym.

W odpowiedzi na skargę pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od skarżącego na rzecz wnioskodawcy kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zawiera usprawiedliwionych podstaw ani argumentów, które pozwalałyby na skuteczną weryfikację zaskarżonego wyroku. Skarga została oparta wyłącznie na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego, ale nie wskazano w niej konkretnych adekwatnych podstaw prawnych, które pozwalałyby sprawdzić legalność i zasadność przypisanej płatnikowi składek (wnioskodawcy) podwyższonej „właściwej, zindywidualizowanej” stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe. Bezpodstawne jest kasacyjne twierdzenie, jakoby przekształcenie organizacyjno-prawne polegające na wniesieniu przez osobę fizyczną prowadzącą przedsiębiorstwo budowlano-usługowe tego przedsiębiorstwa do spółki jawnej, która - wedle niepodważonych ustaleń faktycznych - kontynuowała tę samą działalność w niezmiennym składzie osobowym, mogło prowadzić do wykreowania nowego (nowopowstałego) płatnika składek na ubezpieczenie wypadkowe ze względu na istotne zmiany poziomu zagrożeń zawodowych lub skutków tych zagrożeń dotyczących sukcesora prawnego prowadzącego tę samą działalność, tyle że w zmienionej

formie organizacyjno-prawnej spółki jawnej (art. 15 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 28 ust. 4 i art. 33 ust. 1 ustawy wypadkowej). Chybione jest zaprzeczenie skarżącego organu ubezpieczeń społecznych, jakoby zawarte w art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych odesłanie do przepisów Ordynacji podatkowej w zakresie należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne nie obejmowało ustalenia „właściwej stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe”, skoro wedle stopy procentowej wylicza się należne składki na ubezpieczenie społeczne. W szczególności, bez ustalenia adekwatnej stopy procentowej należnych składek nie jest możliwe wyliczenie należnych składek na ubezpieczenie wypadkowe.

W ramach miarodajnych ustaleń faktycznych (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) w rozpoznawanej sprawie miał zastosowanie art. 93a § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej, który wprost przewiduje, że utworzona i niemająca osobowości prawnej spółka jawna (art. 22 k.s.h.), do której osoba fizyczna prowadząca przedsiębiorstwo budowlano-usługowe (wnioskodawca) wniosła na pokrycie udziału wkład w postaci swojego przedsiębiorstwa, wstępuje we wszelkie prawa i obowiązki przewidziane w przepisach prawa podatkowego oraz - zgodnie z odesłaniem zawartym w art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - we wszelkie prawa i obowiązki przewidziane w przepisach ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, które dotyczą przekształconego przedsiębiorstwa poprzednio prowadzonego przez osobę fizyczną. Tego typu uniwersalne przekształcenie organizacyjno-prawne stanowi kontynuację dotychczasowego przedsiębiorstwa w zmienionej formie organizacyjno-prawnej spółki jawnej, która w zakresie normatywnego oddziaływania przepisów prawa jest uniwersalnym sukcesorem prawnym osoby fizycznej, która wniosła do osobowej spółki jawnej wkład w postaci swojego przedsiębiorstwa, w każdym zakresie praw i obowiązków podatkowych, a z mocy odesłania do art. 93a Ordynacji podatkowej zawartego w art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - także w zakresie praw i obowiązków dotyczących należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, w tym na ubezpieczenie wypadkowe. Nowopowstała osobowa spółka jawna, która jest w wymienionych zakresach uniwersalnym sukcesorem prawnym osoby fizycznej prowadzącej tę samą pozarolniczą działalność, która wniosła jako wkład swoje przedsiębiorstwo na pokrycie udziału w utworzonej spółce jawnej, zachowuje zatem prawo do opłacania składek na ubezpieczenie wypadkowe według dotychczasowej stopy procentowej (obowiązującej jego poprzednika prawnego).

Zmiana tej nadal obowiązującej stopy procentowej składek na ubezpieczenie wypadkowe w dotychczasowej wysokości może być dokonana tylko w razie wystąpienia okoliczności istotnych z punktu widzenia zmian ryzyka wypadkowego. Wymaga to stwierdzenia innego poziomu zatrudnienia osób ubezpieczonych, zmiany lub poszerzenia rodzaju prowadzonej działalności, które łączą się z innym poziomem występowania zagrożeń (ryzyk) wypadkowych oraz skutków tych zagrożeń, albo stwierdzenia nowych istotnych z punktu widzenia ubezpieczenia wypadkowego ryzyk, które ujawniły się w związku z przekształceniem organizacyjno-prawnym prowadzonej pozarolniczej działalności. Żadnych tego typu okoliczności skarżący nie ujawnił w skardze kasacyjnej, która ponadto nie zawierała proceduralnych podstaw zażalenia, a tylko takie mogłyby potencjalnie umożliwić kasacyjną weryfikację tego typu istotnych okoliczności sprawy z punktu widzenia legalności i zasadności podwyższenia stopy procentowej składek na ubezpieczenie wypadkowe od kontynuowanej pozarolniczej działalności jedynie w zmienionej formie organizacyjno-prawnej osobowej spółki jawnej, do której jako udział został wniesiony wkład w postaci dotychczas prowadzonego przedsiębiorstwa przez osobę fizyczną. W szczególności skarżący nie wykazał, że w związku z przekształceniem organizacyjno-prawnym po stronie wnioskodawcy doszło do zwiększenia liczby osób ubezpieczonych (art. 28 ustawy wypadkowej), ani że wnioskodawca został przeniesiony (zaliczony) do innej grupy działalności PKD ujętej w rejestrze REGON lub że zmieniły się kategorie ryzyk wypadkowych uzależnione od wskaźników częstości zdarzeń lub zagrożeń wypadkowych, w tym ich skutków (art. 30 tej ustawy), które wymagały lub usprawiedliwiały podwyższenie dotychczasowej stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe z tytułu zwiększonego ryzyka wystąpienia zdarzeń lub zagrożeń wypadkowych (art. 33 tej ustawy). W zakresie tego typu kryteriów wpływających na możliwość ustalenia wyższej stopy procentowej na ubezpieczenie wypadkowe skarżący nie zarzucił naruszenia jakichkolwiek konkretnych reguł rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w zależności od zagrożeń zawodowych i ich skutków (Dz.U. Nr 200, poz. 1692 ze zm.), a Sąd Najwyższy nie ma obowiązku ani nawet procesowych możliwości poszukiwania, wyręczenia lub domyślenia się za skarżącego w przepisach tego aktu prawnego potencjalnie adekwatnych podstaw skargi kasacyjnej. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy uznał, że skarżący nie wskazał usprawiedliwionych pod-

staw kasacyjnych ani racjonalnych argumentów, które mogłyby podważyć zaskarżony wyrok. Dlatego w ramach miarodajnych ustaleń faktycznych Sąd Najwyższy potwierdził stanowisko Sądu drugiej instancji, że osobowa spółka jawna, do której wkład na pokrycie udziałów w postaci swojego przedsiębiorstwa wniosła osoba fizyczna, jest w zakresie stopy procentowej należności składkowych na ubezpieczenie wypadkowe uniwersalnym sukcesorem prawnym osoby fizycznej prowadzącej poprzednio tę samą (kontynuowaną) pozarolniczą działalność, przeto nowopowstała spółka jawna zachowuje prawo do opłacania składek na ubezpieczenie wypadkowe według dotychczasowej stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe, która obowiązywała jej poprzednika prawnego. Tymczasem w rozpoznanej sprawie podwyższenie stopy procentowej tych należności składkowych nastąpiło bez podania istotnych okoliczności uzasadniających dokonaną zmianę, takich jak chociażby: zaliczenie wnioskodawcy do innej grupy działalności PKD ujętej w rejestrze REGON, zwiększenie liczby osób ubezpieczonych podlegających ubezpieczeniu wypadkowemu, zmiana lub poszerzenie rodzajów i kategorii zagrożeń (ryzyk) wypadkowych uzależnionych od wskaźników częstości zdarzeń lub zagrożeń wypadkowych, w tym od ich skutków, albo występowanie innych istotnych zdarzeń, które mogą uzasadniać różnicowanie stopy procentowej składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w zależności od zagrożeń zawodowych i ich skutków.

Równocześnie, mając na uwadze, że wedle niepodważonych w skardze kasacyjnej ustaleń w rozpoznawanej sprawie doszło do bezpodstawnego podwyższenia stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe przy niezmienionych parametrach faktycznych i prawnych dotyczących ustalania lub różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe, Sąd Najwyższy uznał, że poza granicami rozpoznanej skargi kasacyjnej, w tym w szczególności poza ustaleniami stanowiącymi podstawę zaskarżonego wyroku, pozostały kontrowersje dotyczące legalności lub dopuszczalności obniżenia stopy procentowej składek na ubezpieczenie wypadkowe przez spółkę prawa handlowego, opłacającą te składki wedle wyższej stopy procentowej, w następstwie przejęcia przez opłacającego wyższe składki płatnika opłacającego niższe składki na ubezpieczenie wypadkowe wedle obowiązującej go przez przejęciem niższej stopy procentowej tych składek.

W konsekwencji Sąd Najwyższy oddalił niemającą usprawiedliwionych podstaw skargę kasacyjną w zgodzie z art. 398¹⁴ k.p.c.

